

prispevek povezal naše interese in prizadevanja v prid varnosti in zdravja gozdarskih delavcev in s tem izboljšal gospodarnost dela gozdarskih gospodarskih družb.

VIRI

LIPOGLAVŠEK, M., 1993. Nezgode pri delu v družbenih gozdovih Slovenije.- Zbornik gozd. in les, 41, s. 111-137.

Gradivo varnostnikov gozdarskih podjetij - Splošno združenje gozdarstva Slovenije: Bled - I. Jeklar; Brežice - B. Papac; Celje - B. Jurko; Kočevje - L. Poje; Kranj - V. Novak; Ljubljana - J. Žvab; Maribor - M. Verdnik; M. Sobota - J. Kocer; Nazarje - S. Uzar; Novo mesto - A. Kastelic; Postojna - B. Plesničar; G. Radgona; Slovenj Gradec - E. Ruter; Snežnik - R. Zadnik; Tolmin - R. Vončina.

GDK: 304 + 308

Zagotavljanje varstva pri delu pri manjših pravnih osebah, ki izvajajo proizvodna dela v gozdarstvu

Bogdan PLESNIČAR*

1 UVOD

Gozdarska obrtna dejavnost je bila v preteklosti slabo razvita. Lahko rečemo, da v organizirani gozdni proizvodnji, izvzemši privatne gozdove, skorajda nismo poznali obrtniškega načina izvajanja gozdnih del. Z velikimi družbeno-političnimi spremembami v Republiki Sloveniji po letu 1991 se je stanje na tem področju bistveno spremenilo. Nova ustavna in zakonska podlaga sta omogočila hiter razvoj novih razmer na trgu storitev in delovne sile na področju gospodarskih in negospodarskih dejavnosti. Gozdarstvo se je že v začetku soočilo z velikimi organizacijskimi, ekonomskimi in socialnimi težavami, ki so se bliskovito zaostrovale in pripeljale slovensko gozdarstvo v položaj velikih racionalizacij, odhodov delavcev, ukinjanja nekaterih osnovnih dejavnosti in s tem povezanim padcem gospodarske in ekonomske moči. K dokončni spremembi razmer ter novi ureditvi stanja na terenu je svoj delež prispeval tudi novi Zakon o gozdovih (Ur.l. RS, št. 30/93), ki je postavil nove okvire slovenskemu gozdarstvu in gozdarjem.

2 SPREMEMBE NA TRGU STORITEV IN DELOVNE SILE

Nekdanja Gozdna gospodarstva so se različno odzvala na nove razmere. Nekatera, žal je bilo teh manj, so sicer bistveno zmanjšala svoj obseg dejavnosti, vendar so v svoji osnovni ponudbi obdržala vsa tista področja dela, na katerih so bila dejavna tudi prej. Vzpo-

redno tem procesom so na trgu dela in storitev začele nastajati tudi nove samostojne profitne enote - podjetja, bodisi izpeljanke iz nekdanjih GG-jev ali njihovih organizacijskih enot. Na drugi strani se je kot konkurenčen partner na trgu dela in storitev začelo pojavljati vse večje število manjših pravnih oseb, d.o.o. - jev in samostojnih podjetnikov z registrirano gozdarsko dejavnostjo. V Sloveniji je danes z gozdarsko dejavnostjo registriranih 49 pravnih oseb (vir: Agencija RS za plačilni promet, maj 1998). Na področju gozdarstva pa izvaja dela tudi 125 samostojnih podjetnikov (Vir: Gospodarska zbornica, maj 1998).

2.1 Pojav nelojalne konkurence in neurejen nadzor nad novo nastalimi razmerami

Osnovni problem, ki se je oblikoval že na samem začetku ustanavljanja novih manjših podjetij in zasebnih izvajalcev del v gozdovih, je bila pretrgana kontinuiteta organiziranega zagotavljanja vseh tistih predpisanih aktivnosti, ki so v nekdanjih gozdarskih delovnih organizacijah potekale. Če upoštevamo dejstvo, da je večina lastnikov manjših zasebnih podjetij in samostojnih podjetnikov izšla iz vrst nekdanjih delavcev Gozdnih gospodarstev, potem je še posebej nerazumljivo to, da novo nastali nosilci dejavnosti niso znali ali hoteli sebi in svojim zaposlenim zagotoviti osnovnih pogojev in ukrepov s področja varstva pri delu. Stanje na terenu je v času med leti 1993 do 1997 začelo postajati nevzdržno, saj je nelojalna konkurenca Gozdnim gospodarstvom povzročala velike težave pri pridobivanju del.

Ustrezne državne institucije, ki bi morale poskrbeti za ureditev razmer na vseh področjih poslovnega živ-

* B. P., var. inž., Gozdno gospodarstvo Postojna d.d., Vojkova 9, 6230 Postojna. SLO

ljenja, so na zatečeno stanje reagirale zadržano, brez pravega načina odkrivanja, ukrepanja in stalnega nadzora na tem področju. Da bi razmere postale še bolj dramatične, so bili z dejanskim stanjem na terenu seznanjeni samo gozdarji, zaposleni v Gozdnih gospodarstvih. Ukrepanje zaradi evidentiranih nepravilnosti je bilo glede na pristojnosti omejeno le na dobronamerno opominjanje in opozarjanje. Iz varstveno-tehničnega vidika bi zelo težko trdili, da je popolno opuščanje zagotavljanja določenih predpisanih varstvenih ukrepov normalen pojav v nekem prehodnem obdobju. Če ničkolikokrat utemeljeno strokovno dejstvo, da je med drugim temelj gospodarsko uspešnega podjetja tudi urejeno področje varstva pri delu, je v tem primeru našle naletelo na popolno aroganco.

2.2 Iskanje ustreznih rešitev za nastale težave pri zagotavljanju varstva pri delu

V nekaterih primerih so odgovorne osebe za varstvo pri delu v Gozdnih gospodarstvih uspele doseči kompromis med pogodbenima strankama pri oddaji in izvedbi del na ta način, da so pogodbe o izvajanju del v gozdni proizvodnji sklepali le s tistimi zunanji izvajalci del, ki so dokumentirano izkazovali urejeno stanje na področju varstva pri delu. Izkazalo se je, da je bil ukrep pozitiven, vendar pa to ni način za celostno rešitev tega problema. Izvajanje del v gozdni proizvodnji je zaradi stalnega spreminjanja mikrolokacije delovnega prostora specifičnega značaja. Tudi velika razpršenost delovišč v gozdnem prostoru, slabše prometne povezave ter težko dostopni gozdni predeli so za neorganiziran ali slabo organiziran nadzor ovirajoči pogoji, ki zelo otežujejo kontrolo nad izvajanjem del v gozdni proizvodnji. V službah za varstvo pri delu v okviru gozdnih gospodarstev po Sloveniji žal ugotavljamo, da je nadzor nad manjšimi pravnimi osebami in samostojnimi podjetniki, ki izvajajo proizvodna dela v gozdarstvu, zelo pomanjkljiv, oziroma ga v določenih primerih sploh ni. Odgovorni v večjih gozdarskih družbah so pri evidentiranju kršitev ukrepov varstva pri delu zasebnih izvajalcev del zelo omejeni.

Vzrokov za takšno stanje je več. Ne moremo mimo ugotovitev, da je problem širši in večplasten in je kot tak rešljiv samo s stalnim in koordiniranim sodelovanjem vseh tistih strokovnih delavcev, ki se s to problematiko ukvarjajo profesionalno. V tem krogu bi morale poleg določenih državnih institucij, ki ponujajo strokovne usluge iz varstveno-tehničnega področja, inšpekcijskih služb, zavarovalniških hiš, večjih gospodarskih družb, ki zaposlujejo lastne strokovne delavce

na področju varstva pri delu, tehnologije, projektiranja, konstruiranja in servisiranja, nedvomno imeti stalno mesto vse vzgojno-izobraževalne institucije, ki ljudi izobražujejo in usposablajo za varno delo v gozdu in lahko že v osnovi podajo najboljše informacije o zahtevah delovnega področja.

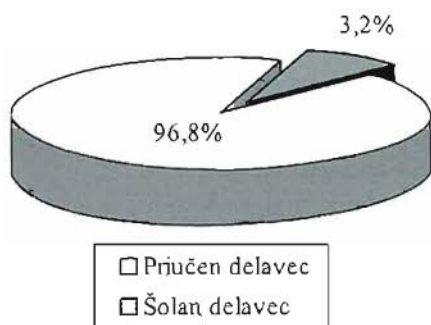
3 ANALIZA PODATKOV IN UGOTOVITVE

Pri zbiranju podatkov, na osnovi katerih lahko vsaj delno pojasnimo glavne vzroke za nezadostno in neustrezno urejeno področje varstva pri delu pri večini manjših pravnih oseb in samostojnih podjetnikov, smo v analizo vključili vse tiste zasebnike, ki izvajajo dela v gozdni proizvodnji (sečnja - spravilo) na postojnskem gozdno gospodarskem območju in imajo z Gozdnim gospodarstvom Postojna d.d. podpisane tudi pogodbe o izvajanju del. Ugotovitve o stanju na tem območju so seveda primerljive tudi z ostalimi slovenskimi gozdnogospodarskimi območji, saj je stanje zaradi kompleksnosti problema zelo poenoteno. Na postojnskem gozdnogospodarskem območju izvaja dela v gozdni proizvodnji poleg Gozdnega gospodarstva Postojna d.d. še 22 samostojnih podjetnikov in 4 družbe z omejeno odgovornostjo. Na osnovi informacij in podatkov, zbranih neposredno od zasebnikov, vključenih v to analizo, je mogoče pojasniti večji del vzrokov za neurejeno stanje pri zagotavljanju ukrepov varstva pri delu.

Ugotavljamo, da pri večini zasebnikov primanjkuje strokovnega znanja oziroma so o določenih strokovnih spoznanjih varstvene stroke neosveščeni. Še posebej se ta neosveščenost kaže, ker ne poznajo novosti z zakonodajnega, varstveno - tehničnega in tehnološkega ter v povezavi s tem tudi z ekonomsko-socialnega področja. Dejstvo je, da nihče izmed manjših pravnih oseb in samostojnih podjetnikov ne zaposluje nikogar, ki bi se formalno vsaj del svojega delovnega časa poklicno ukvarjal z varnostno problematiko in opravljal zakonsko predpisane aktivnosti. Nihče izmed evidentiranih tudi nima zagotovljenega stalnega servisiranja predpisanih periodičnih varstvenih aktivnosti. Nosilci dejavnosti so v večini primerov tudi fizični izvajalci del. Pri takšni organizaciji se postavlja vprašanje, kdo sploh je nadzorni organ nad izvajanjem del in kakšne so njegove pristojnosti.

Med zasebniki močno prevladuje delež nešolanega kadra - priučenih je kar 24 od 26 nosilcev dejavnosti. Le v dveh primerih evidentiramo strokovno usposobitev s **končano poklicno šolo** ustrezne smeri.

Iz domače in tuje prakse

Grafikon 1: Izobrazbena struktura zasebnikov - nosilcev dejavnosti

Pri zasebnikih je število zaposlenih zelo majhno. Velika večina zasebnih delodajalcev legalno ne zaposluje nobenega delavca. Le v 5 od 26 primerov evidentiramo skupaj 10 zaposlenih in prijavljenih delavcev, kar pomeni, da zaposlujejo zasebniki od 1 pa največ do 3 delavce. Izobrazbena struktura zaposlenih pri zasebnikih je zelo različna, prevladuje kader s strokovno priučitvijo za delo, številčno nezanemarljivi so tudi primeri nešolanih delavcev brez strokovne priučitve.

Zanimivo je, da do prvega inšpektorjevega obiska ni na lastno iniciativo nihče v zakonsko določenem roku opravil predpisanih periodičnih pregledov sredstev za delo, zdravniškega pregleda in preizkusa znanja iz varstva pri delu. Nezadostno poznavanje pravne in tehnično izvedbene urejenosti ukrepov s področja varstva pri delu se kaže tudi pri zapletih v primeru nezgod pri delu in tožbenih postopkih, ko med drugim igrajo ključno vlogo tudi predpisani dokumenti in dokazila kot dokaz o izpolnjevanju ukrepov varstva pri delu. Ugotavlja se, da so sredstva za delo, delovne priprave in naprave v lasti zasebnikov večinoma zastarela (preglednica 1) in pomanjkljivo opremljena, da so zelo slabo vzdrževana, poškodovana in kot takšna ne zagotavljajo minimalnih pogojev za varno delo.

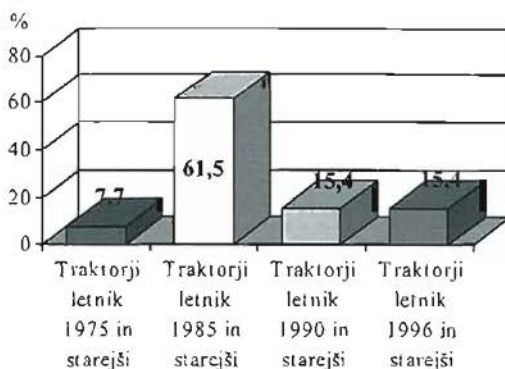
Preglednica 1: Število traktorjev po proizvajalcu in tipu

Zap.št.	Proizvajalec in tip traktorja	Skupno število
1	IMT - 558	2
2	IMT - 560	12
3	IMT - 561	3
4	TORPEDO TD - 75A	1
5	ZETOR 63.40	1
6	MASEY FERGUSON 375	2
7	BELT GV - 70	3
8	BELT GV - 50	1
9	LKT - 81	1

Na najstarejših traktorjih so pogosti strojelomi in okvare. V kolikor teh poškodb ne odpravljajo pooblaščenih servisi, je opaziti različne cenene improvizacije, te pa večinoma niso v skladu s splošno veljavnimi strojegradenimi ter varstvenimi načeli.

Pri motornih žagah, drugih delovnih pripomočkih in oprehi ter ročnem orodju je slika drugačna. Predvsem zaradi finančno lažjega dostopa do novejših in sodobnejših motornih žag ugotavljamo, da v pretežni meri uporabljajo profesionalne motorne žage različnih proizvajalcev in tipov, ki niso starejše od 3 let.

Delež v

Grafikon 2: Starost traktorjev in traktorske opreme

3.1 Objektivni vzroki za nerazrešena vprašanja in težave

Večina zasebnih izvajalcev del ter manjših pravnih oseb se pri iskanju rešitev za ureditev stanja v skladu z veljavnimi predpisi v prvi vrsti sreča s pomanjkljivo informacijo o tem, kako, kje in kdo je sploh pristojen za izvajanje predpisanih ukrepov s področja varstva pri delu in ali je po strokovni plati dovolj primeren ter pozna področje gozdarstva in njegove posebnosti. Izkazalo se je, da se pojavljajo večje težave tudi pri nakupu sredstev za delo, ostale opreme in osebnih varovalnih sredstev. Ker ne poznajo novih predpisov, trgovci izrabljajo nevednost strank in prodajajo blago, ki ne ustreza več določenim zahtevam. Ob nakupu novih sredstev za delo je pogosto pomanjkljiva spremljajoča dokumentacija, v določenih primerih je sploh ni.

4 ZAKLJUČEK

Kot že rečeno, so ponavljajoče se težave na tem področju večplastne. Zaradi kompleksnosti problema bi bilo koristno in učinkovito oblikovati organiziran

ter poenoten pristop k njegovemu reševanju. Nedvomno imajo organizirane službe za varstvo pri delu v večjih gozdnogospodarskih družbah ali podjetjih veliko možnosti ter strokovne in materialne osnove, da bi lahko z nudenjem svojih uslug dovolj kakovostno opravljale dogovorjena dela in aktivnosti na področju

zagotavljanja predpisanih ukrepov varstva pri delu. Nenazadnje pomeni strokovno povezovanje manjših izvajalcev z večjimi tudi možnost za napredovanje in izpopolnjevanje kakovosti opravljenih storitev ter širjenje strokovnega znanja s področja varstva pri delu ter novih tehnologij.

GDK: 304 : 308 : 946.3 Zavod za gozdove Slovenije

Organiziranost varstva pri delu na Zavodu za gozdove Slovenije

Janez SLAVEC*

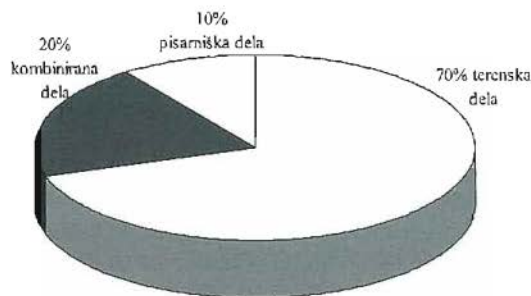
1 UVOD

Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) je pravna oseba s statusom javnega zavoda, ki ga je ustanovila Vlada RS, in opravlja dejavnosti javne gozdarske službe v vseh gozdovih Republike Slovenije.

Naloge večine delavcev ZGS so tako vezane na terensko delo, ki ga štejemo med dela s povečano nevarnostjo, to pa zahteva intenzivno vključevanje varstva in zdravja pri delu. Že od začetka delovanja Zavoda je bila področju varnega dela posvečena velika skrb, zelo hitro je bil sprejet Pravilnik o varstvu pri delu, ki natančno določa pravice, dolžnosti in odgovornosti ter organizacijo v zvezi z varstvom pri delu.

2 DELA IN NALOGE DELAVCEV ZGS

Večino nalog delavcev ZGS je takih, da zahtevajo praktično stalno prisotnost na terenu, na prostem, v gozdu, zelo malo del je izključno pisarniških, več pa je "kombiniranih" pisarniško-terenskih del. Medtem

Grafikon 1: Struktura delovnih nalog

* J. S., dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, Ljubljana, SLO

ko terensko delo predstavlja gibanje na prostem v zelo različnih vremenskih, talnih, sestojnih in terenskih pogojih, je pisarniško delo vezano predvsem na delo z računalnikom.

Ne glede na delovno mesto oz. na vrsto del, pa morajo biti vsem delavcem, v vseh pogledih zagotovljeni ugodni pogoji za varno in zdravo delo.

3 NEVARNOSTI IN NESREČE PRI DELU

Čeprav ZGS ne opravlja proizvodne dejavnosti, je narava dela taka, da sta varnost in zdravje zaposlenih precej ogrožena. Glede na nevarnosti, ki so tesno povezane z naravo dela, lahko delavce na različnih delovnih mestih združimo v tri kategorije:

a) terenski delavci - gozdarji:

- padci - hoja po strminah, brezpotjih, skalah, zmrznjenem snegu, mokrem in blatnem terenu,
- napad divjih živali,
- piki žuželk in klopotov, ki prenašajo bolezni,
- vremenske nevarnosti,
- sredstva za delo (avto), odkazična sekičnica, motorna žaga, žičnica;

b) terenski delavci - lovci:

- padci - hoja po strminah, brezpotjih, skalah, zmrznjenem snegu, mokrem in blatnem terenu,
- napad divjih živali,
- piki žuželk in klopotov, ki prenašajo bolezni,
- vremenske nevarnosti,
- uporabe strelnega orožja,
- delo na višini,
- sredstva za delo (avto), motorna žaga, žičnica, kosilnica, ročno orodje;